

Poradnik: Jak zrobić zielnik?

Zanim zrobisz zielnik...

*Zielnik (herbarium) powinien mieć przede wszystkim swój temat przewodni. Nie powinien być kolekcją przypadkowych roślin zebranych gdzie popadnie. **Zielnik tematyczny** obejmuje konkretne grupy roślin, np. rośliny o szczególnych właściwościach: lecznicze i magiczne (obrzędowe).*

Spróbujmy razem przygotować **profesjonalny zielnik tematyczny „Zioła i magiczne rośliny u Lachów Sądeckich”**.

*Najlepsze i najcenniejsze są zielniki, które posiadają wartość naukową, czyli są sporządzone zgodnie z określonymi zasadami i prawidłami tej sztuki. **Najważniejszą zasadą jest kompletność zebranego okazu zielnikowego - powinien on zawierać wszystkie części rośliny, łącznie z korzeniami.***

Profesjonalny zielnik krok po kroku:

Gdzie i jakie rośliny zbierać do zielnika?

- Pamiętaj, **nie wolno zbierać roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych** - nawet jeśli jest to twój prywatny ogród.

Jak zbierać rośliny do zielnika?

- Jeśli okazy do swojego zielnika zbierasz w terenie, zabierz ze sobą łopatkę lub widelki, którymi wykopiesz korzenie roślin oraz foliową siatkę, do której włożysz rośliny na czas transportu.
- Do zasuszenia wybierz okazy typowe dla danego gatunku - nie najładniejsze czy największe, nie uszkodzone przez choroby lub szkodniki, o charakterystycznym dla danego gatunku pokroju.
- Nie usuwaj żadnych części rośliny. Jeśli ma przekwitłe kwiaty czy suche liście - one również powinny znaleźć się w zielniku
- Nie zbieraj tylko fragmentów pędów, np. samych kwiatostanów. Zebrany okaz powinien być kompletny (korzenie + liście, a jeśli to możliwe to także kwiaty i owoce/nasiona)
- Od poprzedniej zasady jest pewien wyjątek: oczywiście nie wszystkie gatunki zmieszczą się na karcie zielnikowej. Jeśli roślina jest zbyt duża, zasusz jedynie jej części, np. kwiaty, liście, korzenie, nasiona, fragment łodygi
- Zebrane okazy muszą być czyste - usuń wszystkie zanieczyszczenia jak pajęczyny, ziemię czy części innych roślin
- Od razu zapisz wszystkie informacje dotyczące zebranych okazów - zwłaszcza te dotyczące stanowiska oraz ulotnych cech, np. zapachu i barwy kwiatów, która może się zmienić podczas suszenia
- Zbieraj rośliny tylko w suche dni, nie zbieraj mokrych roślin
- Jeśli możesz, zrób roślinie zdjęcie przed zbiorem w naturalnym środowisku albo po zbiorze, na ciemnym tle. Będziesz mógł je później załączyć do karty zielnikowej

Jak przygotować rośliny zielnikowe do suszenia?

- Zebrane rośliny szybko więdną, dlatego w miarę możliwości natychmiast po zebraniu umieść je w [prasie botanicznej](#)
- Każdy egzemplarz musi być dobrze rozprostowany, ale zachować właściwy dla siebie kształt. Nie nadawaj suszącym się roślinom abstrakcyjnych form i nienaturalnych kształtów
- Jeśli zebrany okaz jest zbyt duży i nie zmieści się na jednej karcie zielnikowej, możesz go przed zasuszeniem zagiąć na kształt liter N, M, V, W lub Z lub pociąć na mniejsze fragmenty
- Rozłóż zebrany okaz w taki sposób, aby później jak najwięcej cech było widocznych - możesz np. odwrócić jeden liść na drugą stronę, aby pokazać jaki jest pod spodem
- Rośliny najlepiej wysuszą się umieszczone pomiędzy warstwami gazet lub bibuły. Błyszczące czasopisma nie nadają się do suszenia, bo nie wchłaniają wody
- Im grubsze i bardziej mięsiste są rośliny, tym częściej należy wymieniać gazety na suche - aż do całkowitego wysuszenia roślin
- Rośliny susz w ciepłym i suchym miejscu

Jak zrobić karty zielnikowe?

- Oczywiście roślina powinna być poprawnie zidentyfikowana (tutaj na pewno pomocny będzie **klucz do oznaczania roślin, przewodniki** lub **atlas**)
- Przed umieszczeniem zasuszonego okazu na papierze przyklej do niego etykietę

STANOWISKO _____
SIEDLIŚKO _____
DATA ZBIORU _____
ZEBRAŁ/OZNACZYŁ _____

- Na etykiecie zielnikowej powinny się zatem znaleźć przynajmniej:

Łacińska nazwa gatunku i rodziny.

Polska nazwa nie jest konieczna, dużo ważniejsza od niej będzie lokalna nazwa ludowa

Miejscowość (stanowisko) i miejsce zbioru (siedlisko). Dodatkowo warto zapisać współrzędne geograficzne miejsca zebrania okazu (np. odczytane z GPS lub z mapy Google)

Data zbioru

Imię i nazwisko zbieracza oraz oznaczającego

Dodatkowo możesz wykonać opisy ulotnych cech rośliny oraz jej fotografie - dołącz je do zebranego okazu.

- Na jednej karcie zielnikowej umieść rośliny tylko jednego gatunku zebrane z jednego stanowiska
- Jeśli jakaś część rośliny odpadnie podczas suszenia, załącz ją koniecznie do karty zielnikowej np. w osobnej papierowej torebce
- Nie przyklejaj roślin do kartek taśmą klejącą! Zamiast tego wykorzystaj cienkie paski papieru, których końce nakleisz na kartę białym klejem

Jak zrobić zielnik? - Wykonanie

- Zdecyduj, jaki format będzie miał twój zielnik - najlepiej jeśli będą to standardowe wymiary (np. A3, A4). Właściwie o tym musisz zdecydować dużo wcześniej, już kiedy suszysz rośliny.
- Użyj białego, sztywnego papieru do którego przytwierdzisz zasuszone okazy. Najlepszy, bo najtrwalszy, będzie papier bezkwasowy, np. brystol lub papier kredowy
- Nie rób zielnika z zeszytu (będzie miał małą trwałość), ani nie umieszczaj kart zielnikowych w foliowych koszulkach (mogą zapleśnieć)
- Każdą kartę zielnikową włóż pomiędzy arkusz zgiętego na pół papieru pakowego, i przechowuj wszystkie karty w tekturowej teczce